
Alternatív közgazdasági irányzatok: környezetgazdaságtan és ökológiai közgazdaságtan

Készítette: Gébert Judit

e-mail: gebert.judit@eco.u-szeged.hu

Olvasási idő: 5 perc

Tartalom

- Környezetgazdaságtan és ökológiai gazdaságtan kialakulása, jellemzői
- Két paradigma összehasonlítása

Bevezető

80-as évektől kezdve számos kutatás kezdődött a gazdaság és a természeti környezet összefüggéseiről. Két paradigma kristályosodott ki: környezetgazdaságtan és ökológiai közgazdaságtan. Ezek fontosabb nemzetközi tudományos társaságai és vezető tudományos folyóiratai a következők:

- környezetgazdaságtan
 - Association of Environmental and Resource Economists (AERE) (1979). Honlap [itt](#) elérhető.
 - Journal of Environmental Economics and Management (1974). Honlap [itt](#) elérhető.
- ökológiai közgazdaságtan
 - International Society for Ecological Economics (1988). Honlap [itt](#) elérhető.
 - Ecological Economics (1989). Honlap [itt](#) elérhető.

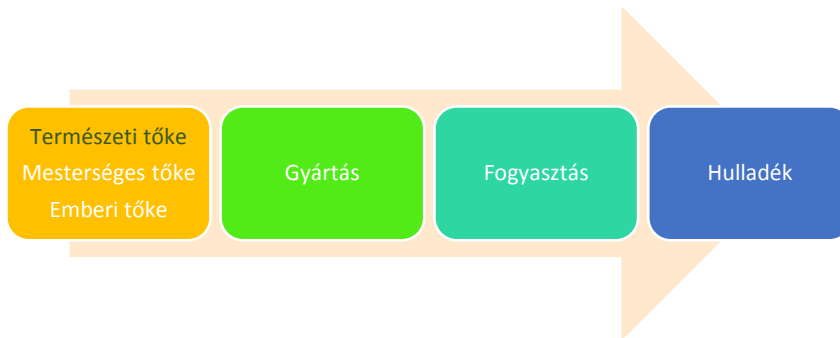
Környezetgazdaságtan

Főáramú, neoklasszikus közgazdaságtan elméleti alapjaira épít. E szerint a környezetszennyezés externália, amit az externália internalizálásával lehet orvosolni. Ennek eszközei a következők:

1. Szennyezés optimalizálás: a cél nem a szennyezés megszüntetése, hanem annak optimalizálása. Ezt piaci szabályozó eszközökkel, például adókkal és normákkal lehet elérni.
2. Hatékony erőforrás-gazdálkodás, erőforrás-gazdaságtan, hulladékkezelés.

Az elmélet számára a természet olyan mértékben fontos, amilyen mértékben hozzájárul a termelési folyamathoz. A termelési folyamat a modell szerint lineáris (1. ábra), amely során a gazdaság létrehoz és elpusztít anyagot és energiát.

1. ábra Termelési folyamat a neoklasszikus modellben

A neoklasszikus megközelítés szerint ember a természet „gazdája”. Vagyis: az ember racionális önérdeke, hogy a saját jóllétének érdekében hatékonyan gazdálkodjon a természeti erőforrásokkal.

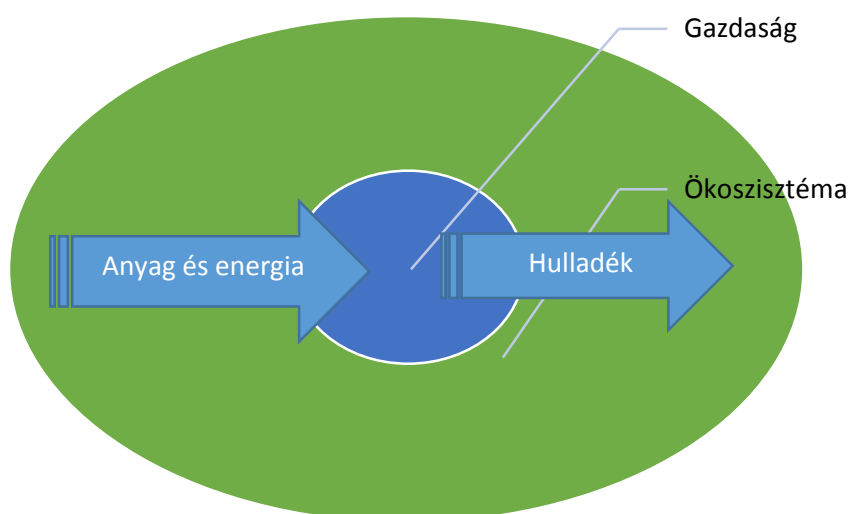
A fenntarthatóság a környezetgazdaságtan számára fenntartható gazdasági növekedést, vagy fenntartható erőforrásgazdálkodást jelent.

Ökológiai közgazdaságtan

Ökológia az élőlények és környezetük kapcsolatait vizsgálja. Az ökológiai közgazdaságtan 80-as években alakult ki, többféle tudományág (nem csak közgazdaságtan) képviselőit vonzotta, úgy mint: ökológia, termodinamika, fizika, szociológia, pszichológia stb. Az ökológiai közgazdaságtan képviselői kritizálják a neoklasszikus alapokon nyugvó környezetgazdaságtan elméletét és módszereit.

Az ökológiai közgazdaságtan alapfeltevése, hogy a gazdaság a globális ökoszisztéma egyik alrendszere, tehát a gazdaság a természet része és nem fordítva! Ugyanígy, az ember számára a természet nem egy eszköz, hanem az ember a természet része és attól elválaszthatatlan.

2. ábra Termelési folyamat az ökológiai közgazdaságtan szerint

Ökológiai közgazdaságtan alapfeltevései:

- A gazdaság a globális ökoszisztéma alrendszere. A gazdasági alrendszer egy részfolyamat, amely nem hoz létre és nem pusztít el anyagot és energiát, hanem azokat csak felveszi és folyamatosan kibocsátja.
- Természeti erőforrások önmagukban értékesek (önértékkel bírnak), nem a termelésben betöltött szerepük miatt azok.
- Nem a természeti erőforrások mennyisége, hanem az ökoszisztémák stabilitása, rugalmassága a fontos. Például erdőtűz esetén nem az a kérdés, hogy mennyi faanyag veszett el, hanem az, hogy milyen mértékben képes megújulni az erdő, milyen mértékű a biodiverzitás csökkenése és ez hogyan hat más ökoszisztémákra, például környékbeli vizes élőhelyekre.
- A termelési folyamat nem csak árut, hanem hulladékot is termel, ami az ökoszisztémát pluszban terheli.
- A véletleneknek, történelmi eseményeknek nagy jelentősége van. Például a COVID-19 járvány jelentősen megváltoztatta a szén-dioxid kibocsátásunkat. Erről olvashatsz egy cikket például [itt](#).
- Az ökológiai gazdaságtan együttesen kezeli az ökológiai és társadalmi rendszereket. A környezeti és társadalmi problémák összefüggnek, nem választhatók szét egymástól. Ha az egyik rendszer megváltozik, az maga után vonja más rendszerek változását is. Például a klímaváltozás egyes területek szárazságát okozza, ami miatt az ott lakók elköltöznek és más területekre vándorolnak és megnövekszik bizonyos városok lakossága, társadalmi, gazdasági nyomást okozva ezzel.
- A fenntarthatóság etikai kérdés: csak akkor fenntartható egy társadalom, ha a jelen és jövő generációjának tagjai igazságos mértékben részesednek a Föld erőforrásaiból.

Arról, hogyan kritizálja az ökológiai közgazdaságtan a környezetgazdaságtant, meghallgathatsz egy podcastot [itt](#).

Összehasonlítás

	Környezetgazdaságtan	Ökológiai gazdaságtan
Tudományterületi kötődés	Főáramú közgazdaságtan	Közgazdaságtan, ökológia, más társadalom és természettudományok
Döntési kritérium	Hatékonyság	Stabilitás, társadalmi és ökológiai rendszerek ellenállóképessége
Termelési folyamat	Lineáris folyamat	Dinamikus folyamat, erőforrások, áruk, szennyező hulladékok együttes kezelése
Elemzés módja	Összemérhető egységre (általában pénzre) redukál	Többdimenziós értékelés (mennyiségi és minőségi értékelés együttes használata)
Emberkép	Racionális önérdékkövetés	Az emberek társadalmi lények, fogyasztók és állampolgárok egyszerre
Bizonytalanság	Számszerűsíthető kockázat, minden mérhető és kiszámítható	Tiszta bizonytalanság, kiszámíthatatlanság, összetett jóslhatatlan folyamatok

Összefoglalás

A 80-as évek óta két paradigma határozza meg a környezet és gazdaság kapcsolatáról szóló kutatásokat. Az egyik a neoklasszikus közgazdaságtani alapokon nyugvó környezetgazdaságtan, a másik a több tudománnyal is együttműködő ökológiai közgazdaságtan. A környezetgazdaságtan szerint a környezetszennyezés pusztán hatékonysági probléma, amely megoldható a szennyezés internalizálásával és erőforrásgazdálkodási megoldásokkal. Az ökológiai közgazdaságtan szerint a környezeti és társadalmi problémáink összefüggnek egymással ezért a környezeti, társadalmi folyamatok együttes vizsgálata tudja csak megmutatni a megoldást.

Ajánlott irodalom:

Daly, H. E. (2001). A gazdaságtalan növekedés elmélete, gyakorlata, története és kapcsolata a globalizációval. *Kövász* 5(1-2): 5-22.

Málovics Gy. (2020): *Ökológiai közgazdaságtan, átalakulás, társadalmi részvétel*. JatePress Kiadó, Szeged.3

Pataki, G. and A. Takács-Sántha (2007). *Természet és gazdaság - Ökológiai közgazdaságtan szöveggyűjtemény*. Budapest, Typotex Kiadó.

Önellenőrző kérdések

1. Mikor alakult ki a környezetgazdaságtan és ökológiai közgazdaságtan tudományterülete?

2. A környezetgazdaságtan szerint hogyan lehet javítani a környezet állapotán?
3. Mi jellemzi a termelési folyamatot a környezetgazdaságon és az ökológiai gazdaságtan szerint?
4. Szerinted mi a legfontosabb különbség a két álláspont között?

Jelen tananyag a Szegedi Tudományegyetemen készült az Európai Unió támogatásával. Projekt azonosító: EFOP-3.4.3-16-2016-00014

SZÉCHENYI

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE